

Ulkoilufoorumin tavoitteet vuoden 2027 eduskuntavaaleihin

Tavoitteet otsikoittain

1. Turvataan jokaisenoikeudet lainsäädännössä ja laaditaan uusi Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia
2. Kehitetään ulkoilualueita ja ulkoilun olosuhteita
3. Luonnon tulee olla saavutettavissa kaikille, nyt ja huomenna
4. Taataan rantojen ja vesistöjen saavutettavuus taajama-alueilla kaikille
5. Vahvistetaan poikkeusaikojen selviytymistaitoja

Tavoitteet

1. Turvataan jokaisenoikeudet lainsäädännössä ja laaditaan uusi Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia

Jokaisenoikeudet ovat kansallisaarteemme, jotka tulee turvata. Yhteiskunnallisesti on tärkeää ymmärtää jokaisenoikeuksien merkitys suomalaisten ja Suomessa asuvien fyysiselle aktiivisuudelle ja luontosuhteen vahvistamiselle.

Suomen ensimmäinen Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia julkaistiin vuonna 2022 ja se ulottuu vuoteen 2030 asti. Strategialla on tärkeä merkitys luoda yhteistä tulevaisuuden suuntaa ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön edistämiseksi Suomessa.

Toimenpiteet:

- Varmistetaan jokaisenoikeuksien toteutuminen vähintään nykyisessä laajuudessaan kaikessa lainsäädännössä.
- Panostetaan jokaisenoikeuksista viestimiseen. Viestintää tulee tehdä useilla eri kielillä, jotta Suomeen ulkomailta tulleetkin ymmärtävät jokaisenoikeudet ja niiden sisältämät velvollisuudet voiden näin virkistäytyä Suomen luonnossa.
- Laaditaan Suomen järjestyksessään toinen Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia luomaan strategista jatkumoa ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön edistämiseksi Suomessa.
- Osallistetaan uuden Kansallisen luonnon virkistyskäytön strategian laadinnassa laajasti ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön toimijoita ja sidosryhmiä. Asetetaan koordinaatioelin, jossa mukana ovat järjestöjen edustajat.

- Seurataan ja arvioidaan tulevan vaalikauden aikana ulkoiluun ja luonnon virkistyskäyttöön vaikuttavia lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, ettei epähuomiossakaan tehdä ulkoilua ja luonnon virkistyskäyttöä haittaavia toimia.

2. Kehitetään ulkoilualueita ja ulkoilun olosuhteita

Ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön kysyntä on edelleen suurta. Hyvät ja helposti saavutettavat ulkoilualueet, sekä toimivat olosuhteet edistävät ulkoilua ja luonnon virkistyskäyttöä. Yhteiskunnan rahoituksen kiristyessä on tärkeää löytää uusia tapoja kehittää ulkoilun olosuhteita ja lisätä ulkoilualueita.

Ulkoilualan järjestöjen yhteistyöelin Ulkoilufoorumi on toiminut koko yli 20 toimintavuotensa ajan ilman taloudellisia resursseja. Tuetaan Ulkoilufoorumin toimintaa, jotta ulkoilu ja luonnon virkistyskäyttö näkyisivät yhteiskunnassamme ja päätöksiä tehdessä entistä vahvemmin.

Toimenpiteet:

- Vaalitaan luontoa ja virkistysarvoja ulkoilualueilla sekä ulkoilun sallivilla luonnonsuojelualueilla. Tämän tulee näkyä esimerkiksi
 - Edistämällä ekologista kompensatiota, luonnonarvokauppaa ja -markkinaa.
 - Edistämällä virkistysarvokauppaa ja -markkinaa.
- Turvataan Leader-rahoitus myös tulevaisuudessa. Koko Suomen kattavan Leader-toiminnan ydin on tarjota neuvontaa ja rahoitusta omaehtoiseen kehittämiseen asuinpaikasta riippumatta.
- Turvataan Metsähallituksen Luontopalveluiden riittävä rahoitus ja tuetaan ulkoilun olosuhteiden ylläpitäjiä, kuten kuntia, virkistysalueyhdistyksiä ja -säätiöitä.
 - Valtion tulee osoittaa vuosittainen avustus kunnille ulkoilun olosuhteiden edistämiseen (esim. miljoonan euron vuosittainen avustusmääräraha).
- Uudistetaan rahankeräyslakia, jotta Metsähallituksen Luontopalvelut voi vastaanottaa yritysten ja yksityisten lahjoituksia sekä kumppanuusrahoitusta, suoraan luonnonsuojeluun ja retkeilyrakenteiden kehittämiseen.
- Kehitetään valtion retkeilyalueita ja selvitetään uusien retkeilyalueiden perustamista.
 - Huomioidaan uudenlaiset rahoituskeinot ja perustamisen tavat, kuten yhteistyö valtion ja kuntien kesken usean eri maanomistajan maille.
- Ei lisätä nykyisenlaisen konseptin mukaisia kansallispuistoja, jollei Metsähallituksen Luontopalvelut saa lisärahoitusta kansallispuistojen rakenteisiin panostamiseen ja kehittämiseen.
- Kehitetään uusia kansallispuistojen, kansallisten kaupunkipuistojen ja maakunnallisten luontopuistojen konsepteja ja rahoitusmuotoja.
 - Selvitetään erä-kansallispuiston toteuttamismahdollisuudet ja perustetaan ainakin yksi uusi erä-kansallispuisto.
- Rahoitetaan Metsähallituksen Luontoon-palvelun (luontoon.fi) kehittämistä ja sisällöntuotantoa.
 - Toimivat ja laadukkaat digitaaliset palvelut ovat tärkeitä mm. viestimisessä ulkoilualueista ja ulkoilun olosuhteista.

- Tuetaan Ulkoilufoorumin toiminnan kehittämistä hankerahoituksella yhteisen ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön vaikuttamistyön edistämiseksi sekä alan toimijoiden yhteistyön tiivistämiseksi.

3. Luonnon tulee olla saavutettavissa kaikille, nyt ja huomenna

Luonto- ja ulkoiluympäristöihin pääseminen on välttämätöntä ihmisten hyvinvoinnille, ja se tulee turvata kaikenikäisille. Luonnossa liikkumisen on todettu vähentävän stressiä sekä tukevan mielenterveyttä ja fyysistä terveyttä. Saavutettava luonto on investointi ihmisten arkeen ja terveyteen tässä hetkessä ja tulevaisuudessa, sillä se tukee kansanterveyttä laajasti.

Luontosuhde alkaa rakentua jo lapsuudessa ja vaikuttaa koko elämän ajan. Myönteiset luontokokemukset lisäävät luonnon arvostusta ja tukevat kestäväää elämäntapaa sekä vastuullisia valintoja, millä on merkitystä koko yhteiskunnalle. Siksi lasten ja nuorten sekä kaikenikäisten luonnossa liikkumisen edellytyksiä tulee edistää monipuolisesti.

Ympäristökasvatus tukee lasten ja nuorten tulevaisuus- ja kestävyystaitoja sekä ymmärrystä ympäristöstä. Se on tärkeässä osassa luontosuhteen muodostumisessa, sillä myönteisten luonto- ja ympäristökokemusten kautta luonnosta tulee lapselle ja nuorelle arvokas ja tuttu osa arkea.

Toimenpiteet:

- Huomioidaan päätöksenteossa ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön saavutettavuus.
- Parannetaan ulkoilualueiden, mukaan lukien luonnonsuojelualueiden, kansallispuistojen ja valtion retkeilyalueiden, saavutettavuutta ja esteettömyyttä, sekä huolehditaan reiteistä ja rakenteista ympäri maan, lasten ja nuorten sekä eri ikäisten ja -taustaisten ihmisten luontokohteisiin pääsyä edistäen.
- Huomioidaan myös muiden väestöryhmien, kuten ikääntyneiden, maahanmuuttajien, vieraskielisten ja liikuntarajoitteisten erityistarpeet.
- Vaalitaan erityisesti lähiluontokohteita, jotka ovat tärkeitä lapsille ja nuorille.
 - Lähiluontokohteet ovat helposti saavutettavia, tukevat arjen hyvinvointia ja mahdollistavat säännölliset luontokokemukset.
 - Kehitetään lähiluontokohteita edistämällä virkistysarvokauppaa ja -markkinaa.
- Tunnistetaan lasten ja nuorten luontoharrastusten merkitys nykyistä selvemmin tärkeänä osana lasten ja nuorten hyvinvointia.
- Taataan jokaiselle lapsella ja nuorelle oikeus merkitykselliseen ja pitkäaikaiseen harrastukseen. Eri sukupuolten suosimia harrastuksia tulee resursoida tasapuolisesti.
- Varmistetaan luonto-, erä- ja ulkoiluharrastuksia tarjoavien nuorisjärjestöjen riittävä rahoitus. Ne kasvattavat pystyvyyden tunnetta ja antavat taitoja niin kriiseihin varautumiseen kuin kestävään arkeenkin.
- Varmistetaan nuorten osallisuuden toteutuminen ympäristö- ja ilmastolainsäädännössä luomalla päätöksentekoon vakituinen paikka, jossa kuullaan nuoria ja nuorisjärjestöjä, nuorten edustuksella ministeriötason työryhmissä sekä työpajoissa ja kuulemalla nuoria erillisten hankkeiden, kuten Nuorten Metsäneuvoston, kautta.

- Otetaan käyttöön ympäristö- ja ilmasto-aiheissa kuin muussakin lainsäädännössä päätösten vaikutusten arviointi nuoriin ja nuorten asemaan tulevaisuudessa.
- Ympäristökasvatuksen tulee olla pysyvä osa perusopetuksen arkea.

4. Taataan rantojen ja vesistöjen saavutettavuus taajama-alueilla kaikille

Taajama-alueiden vapaat rannat ja vesistöt on huomioitava arvokkaana osana suomalaista ulkoilu- ja liikuntakulttuuria. Vapaiden rantojen määrä vähenee nopeimmin siellä, missä valtaosa väestöstä asuu. Valtion ohjauksella on tuettava yhdyskuntasuunnittelua, joka mahdollistaa vesistöjen virkistyskäytön, vapaan liikkumisen ja harrastamisen vesillä ja rannoilla.

Toimenpiteet:

- Rauhoitetaan asutuskeskusten lähirannat enemmältä rakentamiselta ja yksityistämiseltä ja varataan ne yhteiseen käyttöön.
- Kehitetään olemassa olevia ranta-alueita yhteiseen virkistys- ja harrastuskäyttöön.
 - Varataan rannoille alueita uimiseen, kalastamiseen ja muuhun harrastamiseen sekä näitä tukevaan yleishyödylliseen yhdistys- ja yritystoimintaan.
 - Jätetään tilaa myös kanoottien ja soutu- ja muiden huviveneiden säilytys-, vesillelasku- ja rantautumispaikoille.
- Varmistetaan lähirannoille esteetön kulku, lähirantojen ja vesistöjen tulee olla myös autottomien ja veneettömien sekä ikäihmisten ja koululaisten saavutettavissa.
- Edistetään saarten retkeilyn olosuhteita tärkeänä osana vesiretkeilyä.
- Edistetään rantautumispaikkoja myös taajamien ja retkeilyalueiden ulkopuolella tukien näin monipuolista vesiretkeilyä.
- Valtion on turvattava lähirantojen yhteiskäyttö ja saavutettavuus toimeenpannessaan ja päivittäessään vesistöihin liittyviä valtakunnallisia strategioita, kuten Rannikkostrategia, Vapaa-ajan kalatalouden kehittämissstrategia, Saaristo-ohjelma ja Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia.

5. Vahvistetaan poikkeusaikojen selviytymistaitoja

Korona-pandemian ja Venäjän aloittaman Ukrainan sodan myötä olemme eläneet useamman vuoden poikkeusaikoja. Tämän vuoksi varautumisen merkitys on kasvanut yhteiskunnassamme. Poikkeusaika voi johtua monenlaisista häiriöistä ja kriiseistä, kuten pitkäaikaisista sähkökatkoksista, vedenjakelun häiriöistä, luonnontuhoista, vakavista tartuntataudeista tai pahimmillaan sotilaallisista konflikteista.

Suomessa on saatavilla paljon hyvää varautumistietoutta, mutta vähemmän koulutusta siihen, millaista osaamista ja taitoja ihmisellä tulee olla selviytyäkseen omatoimisesti poikkeusaikoina. Erilaisissa varautumisoppaissa todetaan asioita/välineitä, joita on tärkeää olla, muttei opasteta niiden käyttöön. Todetaan esimerkiksi, että retkikeitin on tärkeää olla, muttei opeteta sen käyttöä.

Retkeilytaidot ovat tärkeä osassa poikkeusaikoina selviytymisessä. Selviytymistaitoina retkeilytaidot nähdään laajasti, pitäen sisällään esimerkiksi osaamisen käyttää retkeilyvälineitä, hyödyntää luonnonantimia (marjastus, sienestys, kalastus ja metsästys), suunnistustaidot, puunkäytön ja puuhuollon osaaminen, sekä fyysisen, henkisen ja sosiaalisen terveyden ylläpito.

Järjestöillä ja yhdistyksillä on paljon osaamista retkeilytaidoista ja niiden kouluttamisesta. Tätä osaamista on tärkeää hyödyntää Suomen väestön poikkeusaikojen selviytymistaitojen vahvistamisessa.

Selviytymistaitojen lisäksi retkeilytaidot jo itsessään ovat tärkeitä taitoja, joilla edistetään ulkoilua ja luonnon virkistyskäyttöä ja näin ollen fyysistä ja henkistä hyvinvointia, sekä yhteisöllisyyttä. Hyvinvointi ja yhteisöllisyys nostavat kansakunnan valmiutta kohdata poikkeusajat.

Toimenpiteet:

- Valtion tulee osana varautumisen vahvistamista edistää järjestöille ja yhdistyksille myönnettävällä hankerahoituksella retkeilytaitoja poikkeusaikojen varautumiskeinoina.
- Lisätään kaikenikäisten ihmisten mahdollisuuksia lisätä selviytymistaitojaan, siksi hankerahoituksen on katettava kaikenikäiset ihmiset.
- Painotetaan hankkeissa, että jokaisen on hyvä hallita poikkeusaikoina toimimisen taidot, koska perheen tai muun yhteisön aktiivisin henkilö saattaa häiriö- tai kriisitilanteessa olla erityistehtävissä tai muuten poissa.